Innehåll

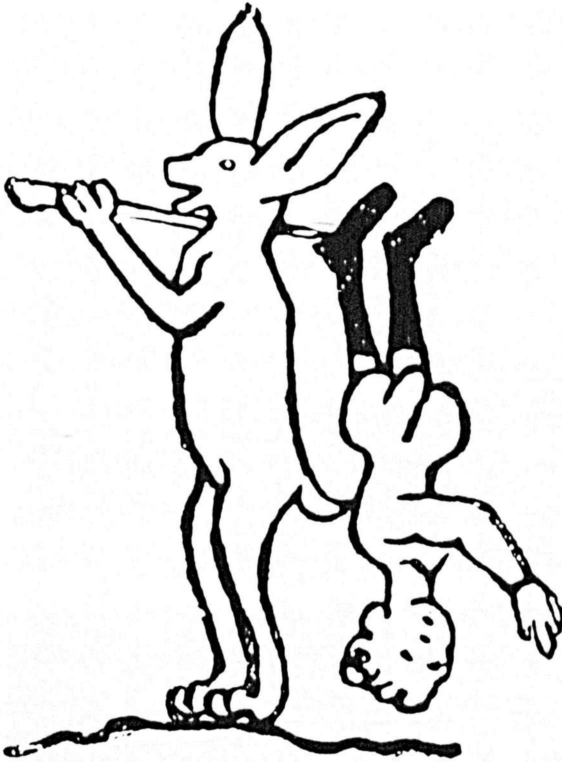
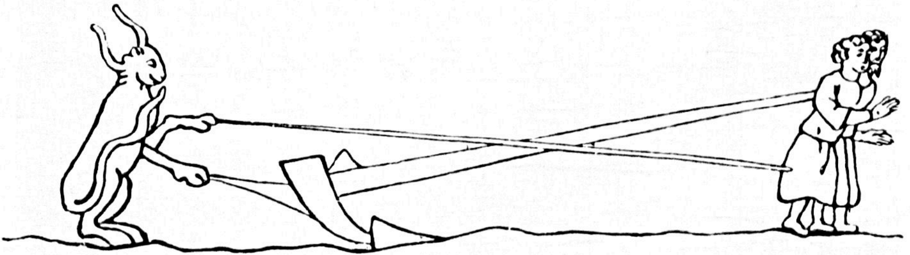

Bild 4 a och b. Haren bär jägaren (a), oxen plöjer med bönder (b). Ur Champfleury, s. 201 och 203.

Die hasen fangen und praten den jeger.
Eins morgens ging ich durch ain walt,
Es het geschneit und war grim kalt.
Neben der strassen hört ich vispern;
Etwas hinter eim gstreus laut zispern;
Ich guezt hindurch, sach, das da sassen

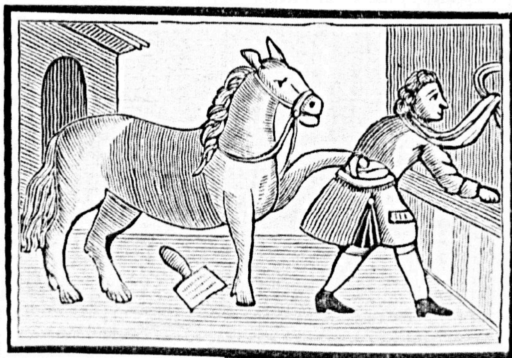
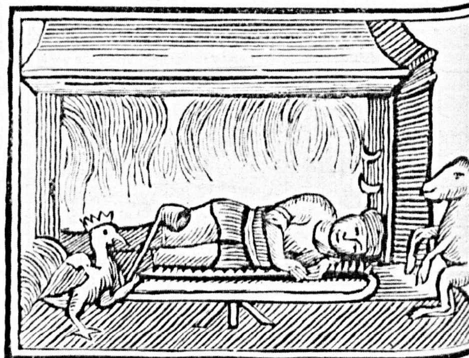

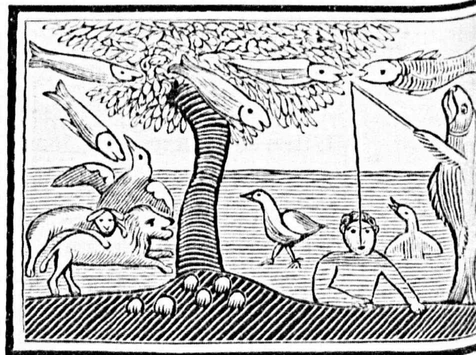
Bild 5. Die Hasen fangen und braten den Jäger. I Georg Pencz' version från 1530. Geisberg nr 1014.

Etwas in die zwah hundert hasen,
Hetten sam da iren reichstag.
Ein alter has erzelt die klag
ueber ain gar uralten jeger,
Der sie teglich in irem leger
Uberfiel mit lawschen und heczen,
Mit gschos, falcken, hunden und neczen,
Darmit sie vil faltig verstricket
Und sie an alle parmung knicket,
. . .[27]

Bland de äldsta kända rollparen är, förutom haren som jagar hunden eller jägaren, fåret som jagar vargen, grodan som äter storken och gåsen

som steker kocken. Vagnen går före dragdjuren och säcken bär åsnan till kvarnen – eller mannen bär lasten och åsnan piskar på.

I de senare bilderna och trycken av den upp- och nedvända världen förekommer allt oftare enbart *människor* i rollparen, barn och vuxna i

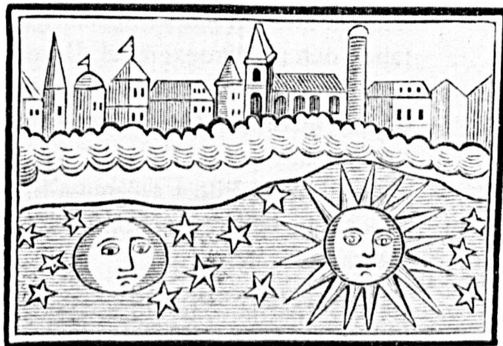

Bild 6 a–i. Några sätt att skildra den upp- och nedvända världen under 1700-talet i England. Ur Ashton, Chap Books ..., s. 266–272.

ombytta situationer, män och kvinnor i omvända könsroller. Kvinnan marscherar och röker pipa. Mannen passar barnet. Den sociala ordningen och det sociala mönstret har uppfattats som en naturens ordning. Det kan vara värt att ha i minnet att vi här har *ett* av dessa skämtsamma exempel på en upp- och nedvänd värld, som – just med skämtets genomslagskraft – hjälpt till att binda generationers uppfattning om mäns och kvinnors givna arbeten och roller. De har varit så självklara, att man kunnat jämföra en förändring i dem med ett upphävande av naturlagarna, så som när oxen vänder sig mot slaktaren och villebrådet mot jägaren.

Egendomligt är att man ej får någon berättande förklaring till den upp-och nedvända världen. Uttrycket är, som Champfleury så riktigt skriver, en kliché utformad på olika sätt av karikatyristerna. Eller som Ashton menar: efter att ha presenterat den dikt som är för svulstig för vår moderna smak, behövs det dess bättre inte fler dikter av det slaget ”då bilderna tala för sig själva” (Bild 6 a–i).

8a

8b

8c

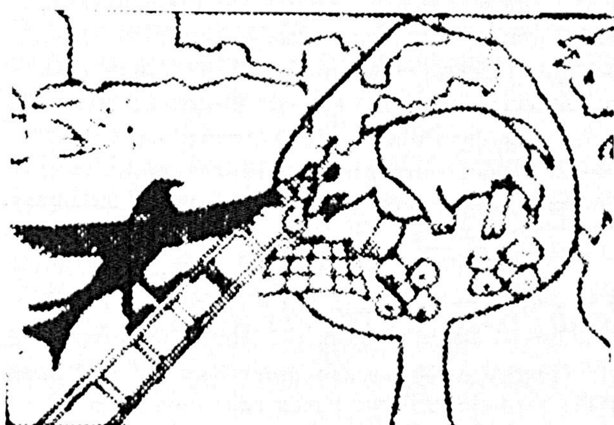

8d

Bild 8 a–d. Egyptisk papyrus från Nya riket (1580–1085 f Kr). a) Helhetsbild. Detaljer ur denna: b) krig mellan hundar, katter och möss; c) katten som herde för gässen; d) fågeln klättrar uppför stegen till flodhästen i trädet. Ur Cocchiara, Il mondo alla rovescia, bild nr 4.

Bild 35. Haren bär mannen i Boschs helvetesbild ur Lustarnas trädgård. Ur Marinijssen, bild 143.

Bild 34 a–c. Boschbilder med motsvarande synder i helvetet, detaljer hämtade ur triptyken Lustgården, målad ca 1510. Pradomuseet, Madrid. a) Spegeln – flickan och djuret speglar sig i monstrets bakdel; b) Musikinstrument; c) kortspel (längst ned i vänstra hörnet); brädspel och tärning (till v. om haren, jfr bild 35).

Bild 46. Detaljer ur en japansk "scroll of frolicking animals", målad av prästen Kakuyu i början av 1100-talet. Från buddhist-klostret Kozanij, Kyoto. Foto IA.

Noter

Kap. 1

1 Om Homo religiosus se t. ex. Honko, Geisterglauben in Ingermanland, s. 120 f; Källstad, s. 16 som även talar om "homo profanus". Jfr även Alho, The Religion of the Slaves, skillnaden mellan religiösa och "syndare".

Om individens religiositet se även Rooth, The Importance of Storytelling s. 85; ib., The Alaska Seminar s. 82; ib., L. O. En studie av en småbrukarhustrus trosvärld (passim).

2 Se s. 105 ratio theologica som motsats till ratio. Jfr Rooth, L. O. ... s. 119 om rationellt resonerande och s. 124 om ordspråken som med sin dubbla symbolik kräver ett kritiskt sinne med distans till det observerade. För den dubbla symboliken se Rooth, Ordspråk från södra Sverige.

3 Huizinga, Den lekande människan.

4 Om skämtets betydelse i vardagslivet se Rooth, Folklig diktning (passim); ib., Livet i Lergökastan; ib., Ordspråk ... s. XIII; ib., The Importance ... s. 57.

Kap. 2

1 Jfr Rooth, Answers to three questions of Folklore.

2 Jarring, A Tall Tale from Central Asia, s. 23 f.

3 Enligt Jarring "sea-snake".

4 Enligt Jarring förmodligen "idol".

5 Enligt Jarring turkiska "tag-tag", onomatopoetiskt för ett bultande ljud.

6 Jarring, s. 23–28.

7 Jarring har också utgivit en uzbekisk variant från Qilich, op. cit. s. 29, som använder sig av ovan skildrade stilmedel.

8 BP 2, s. 506.

9 Asmussen, Ein iranisches Wort ...

10 Jarring, op. cit. s. 29.

11 Tekniken är populär i fastlagspredikningar eller parodiska predikningar.

12 Jfr intressant uppgift om korrigering av berättaren hos Ruth Finnegan, Oral Literature in Africa, s. 11. Se även Rooth, The Importance of Storytelling, s. 22 och ib., Folklig diktning, s. 16.

Kap. 3

1 Strauch, s. 28 f.

2 Om priameln, se Brockhaus, s. 197, Goedeke, s. 89, Kröhling (diss.)

3 Reinmar von Zweter, utg. av Roete, s. 490.

4 Neifen är förmodligen ett uttryck för "ingenstans". Nämnas bör att Neifen också är en plats, en diktare samt, enligt Grimms stora ordbok, "nötskal" på schwabiska.

5 Strauch, op. cit., s. 31.

6 ib. op. cit., s. 7.

7 Müller-Fraureuth (Inhaltsübersicht).
8 Müller-Fraureuth, s. 15.
9 ib., s. 3–4.
10 BP 2, s. 506. – Grimm nr 112.

Kap. 4

1 Müller-Fraureuth, op. cit., s. 6.
2 Thomas, The Tall Tale, s. 36.
3 Rooth, Myths, Aetia or Animal Stories?
4 Müller-Fraureuth, s. 18. (om motsägande adjektiv i ramsor.)
5 Jfr Taylor, Zwischen Pfingsten und Strassburg. Se även ib., Locutions for Never, s. 104 f.
6 Hans Sachs 1, s. 8. (Das Schlaraffen Landt).
7 Se Bolte, Lügenpredigt s. 151; jfr äv. ib., Weitere Predigtparodien. Jfr äv. Wallner, s. 95.
8 Gittée, Scherzhaft gebildete und verwendete Eigennamen im Niederländischen, s. 432 f.
9 Simrock, s. 539. "Den fjärde dagsresan" ur Finkenritter.
10 Se Thomas, s. 47, not 33.
11 Jfr även dikten om Schlaraffenland på s. 60.
12 Erk-Böhme, nr 888, s. 680.
13 Berättat för förf. av Helfrid Malm, dotter till professor Skarstedt i Lund. Hon var med sin far och sina systrar i dennes prebendekyrka för att lyssna till den nya pastorsadjunkten, som ville inleda sin predikan med de ljungande orden: Fatta spiran!
14 Upptecknat av förf. 1939 i Förslöv efter Manda Persson, född år 1869 i Hjärnarp. LUF nr 6342, s. 1–2.
15 LUF nr 471, s. 260 och 261. Omskriven från landsmålsalfabetet och förklarad av arkivarie Sten-Bertil Vide, Lund.
16 ULMA 303:319, s. 9 (W. Lundgren 1898, Hagby, Uppl.)
17 Arwidsson, nr 55. Jfr äv. visan Der Verkehrte Bauer av Hans Sachs, 3, s. 78.
18 Motivet finns omtalat i tredje dagsetappen i dikten om Finkenritter som är känd från c:a 1560. De tre lytta och deras lyckade harjakt finns omtalade redan i en skämtpredikan från 1400-talet, enligt BP 3 nr 138, s. 116; jfr ib. 3 nr 158 och 159.
19 Arwidsson, nr 53, s. 131. Den är enligt utgivaren hämtad ur Nyerups Udvalg af Danske Viser fra Midten af det 16:de Aarhundrede och avtryckt ur Harald Olufssons Visbok. Nyerup liksom andra behandlare av hithörande material hänför den till en Quodlibet genre av folkvisor "hvilka synes bilda ett slags öfvergång till en nyare konstpoesi".
20 Enligt Arwidsson betyder "folla" fåla, föla.
21 Cocchiara, Il mondo alla rovescia. Jfr äv. Haavio, The Upside-down world, och Odenius, Mundus inversus.
22 Jorden uppochnervänd blir tillika Venustecknet (som också är könsbeteckning för kvinnlig individ).
23 Se Fraenger om Brueghel.
24 Ashton, Chap-Books of the Eighteenth Century, s. 266. Ashtons bilder har här avbildats för sin tekniska tydlighets skull och för sin representativitet för hithörande bilder. Intresserade hänvisas till Cocchiaras förnämliga exempel i Il mondo alla rovescia. Endast en ringa del av existerande italienska "stampe" är känd, enligt muntligt meddelande av prof. L. Kretzenbacher.
25 Champfleury, s. 201 och 203.
26 Jfr Klintberg, Harens klagan. Hans Sachs dikt heter Der Hasen Klage, 1 s. 466.
27 Hans Sachs, 1 nr 128, s. 346.
28 Ashton, op. cit., s. 266.

29 Ur en traditionell gånglåt från Dalarna. Jfr även Rooth, Folklig diktning, s. 157.
30 Om detta talesätt och predikoexempel se Rodin.
31 I ett 1500-tals flygblad framställs hundarnas, kattornas och mössens krig, byggande på en längre episk berättelse. Jfr äv. Brughsch-Bey, s. 140.
32 Brunner-Traut, Ägyptische Tiermärchen, s. 18.
33 Rooth, Ordspråk från södra Sverige, s. 32.
34 Om de flytande distinktionerna, se Rooth, Myths, aetia or animal stories?
35 Se Brugsch-Bey, s. 140.
36 Brunner-Traut, Altägyptische Tiergeschichte und Fabel. Gestalt und Strahlkraft, s. 125 f. Jag tackar Kerstin Rodin för denna hänvisning.
37 Jfr Gaier, s. 377, om "Grotesken".
38 Wendeler, s. 27.
39 Hans Sachs, nr 39, s. 125.
40 Wendeler, s. 33.
41 Jfr "Nase" i Handwörterbuch des deutschen Aberglaubens. För exaggeratmotiv av penis, se Freud-Oppenheim, s. 26 f.
42 Wendeler, s. 34.
43 Jfr Loomis, Epigrammatic Hyperbol, s. 211 f.
44 Rooth, The Alaska Seminar, s. 68.
45 ib., Pattern Recognition.
46 Däremot är det i ovan nämnda historia, The Giants' Wrestling, fråga om ett traditionssammanhang. Typen finns från Alaska till Grönland.
47 Saxo, s. XIII.
48 Thomas, s. 35 f. (med litteraturhänvisningar).
49 Rooth, The Importance of Storytelling.
50 Thomas, s. 36.
51 Henningsen, The Art of Perpendicular Lying.
52 Rooth, L. O., s. 8 f.
53 Loomis, The American Tall Tale and the Miraculous, op. cit. s. 114. Om "Jonathanisms" skriver Loomis i Epigrammatic Hyperbole, s. 211 f. Se även Halpert, Tall Tales and other Yarns from Calgary, Alberta, s. 29 f. och Hoffman, s. 15. Se vidare Hutchinsson och Kittredge.
54 AT 470(471), 825*; jfr Thompson Motif Index D 2011 (years thought days). von Sydow föreslog i sitt privata interfolierade exemplar av AT, som nu är i min ägo, att Lycksalighetens ö skulle få nr 467 hos AT.
55 AT nr 1890–1909 Hunting tales. Jfr även Schenda, s. 51.
56 Jfr AT 1890.
57 ULMA 2083:3, s. 49. (Upptecknarens notering: "Nedtecknad under min Färila-tid på 1910-talet. Järvsö den 25 febr. 1929. J. Cardell.")
58 ULMA 6941, s. 28. (/P. A. Svensson/ Uppt. i maj 1932. Gunnar Granberg, Målilla, Småland.)
59 Som föregående not.
60 ULMA 26017, s. 407 f. (Uppt. av Franz Bergvall i Edsele, Ångermanland.)
61 ULMA 23399, s. 70 f. (Uppt. av Franz Bergvall 1969 i Helgum, Ångermanland.)
62 Detta är en teknik som används i lögnhistorien och som uppmärksammats av Henningsen.
63 ULMA 23399, s. 65 f. (Erik Johan Huss 1855–1926. Från Runeåberg, Helgum, Ångerm. Uppt. av Franz Bergvall 1968, i Edsele, Ångerm.)
64 Jfr AT nr 1960 A-Z.
65 Hakluyt, The Principal Navigation Voyages ...
66 Catlin, s. 26 f.

67 ''Jagberättelser'' framhålles som en viktig del i skämtpredikningar och lögnsagor. BP 3 nr 138 s. 118; jfr även berättarjaget i Björck, Romanens formvärld; Rooth, L. O. s. 8 f. och ib., Folklig diktning s. 27. Föremålet talar om sig självt i första person singular.
68 Rooth, The Raven and the Carcass, s. 129.
69 Henningsen, The Art of Perpendicular Lying, s. 190 ff.
70 ib., s. 183.
71 Lee, s. 21, s. 138. Se även Stewart.
72 Simrock, s. 533 f. Se även Goedeke, s. 420 om Finkenritter.
73 Syftar på en numskull-historia om ''hästägget'', ur vilket en hare springer fram. Jfr AT 1319.
74 Jfr beskrivningarna av Schlaraffenland.
75 Detta är också ett ikonografiskt motiv i skildringarna av Schlaraffenland, t. ex. i flygbladen.
76 Om de upptöade tonerna, se Weinreich. I skillingtrycket om Jöns Lundsbracka finns motivet om kölden som är stark och orden fryser men töar upp under sommaren, så att skogen genljuder av ord. Här finns även historien om den stora valens buk.
77 Jfr uttrycket ''inte mer än tre pannkakor hög'' om en liten knatte.
78 Simrock, s. 536–546. Sammandraget har gjorts efter Simrocks tyska text.
79 Jfr Taylor, Zwischen Pfingsten und Strassburg.
80 Barn har tagit upp en liknande teknik. Som svar på frågan: ''Va' e' klockan?'' kommer svaret: ''Kvart över armbågen!''

Kap. 5

1 Poeschel, s. 389 f.
2 ib., s. 392.
3 ib., s. 394.
4 Ovidius Metamorfoser, 1:89 ff. Jfr även världsåldrarna hos Hesiodus, Verk och dagar, s. 7.
5 Utopia betyder Ingenstädes eller Ingenstans – ''Landet som icke är''. Thomas Moore använder ordet Utopia för sin beskrivning av en idealstat som hos Platon. Han leker även med beteckningar för angränsande länder och deras invånare.
6 Poeschel, s. 396 f.
7 ib., s. 397.
8 Namnet Cockaygne anses av flera forskare hänga samman med de romanska orden för kök, koka, kaka, (ex. cuccina, cuccinere, cucca) som i sin tur kommer av latinets coquere = koka, tillaga, baka. Några har, på grund av att feststången med mat där det ofta sitter en tupp överst, också har namnet Cocagna, tolkat ordet som sammanhängande med *coq* (tupp) i de romanska språken.

Den förra tolkningen synes mest trolig för beskrivningen av landet som flödar av mat. Att ett liknande ord använts för stången coccagna beror väl snarast på att den bär mat som de tävlande får klättra upp och hämta.

Parentetiskt kan nämnas den tolkning som framförs genom Poeschel, s. 405, nämligen att coquin (i Coquaigne) är ''identiskt med senlatinskt *coquinus*, en vidareutveckling av coquus, som betydde weichling = vekling (jfr eng. cockney – 'det förvekligade stadsbarnet')''. Jfr i det följande tolkningen av schlaraffe, s. 77, not 42.

Stången eller coccagnan är som ett träd i ''la paese della Cuccagna'' som en italiensk vän uttryckte det. I hans fars hemby Mercurago lektes fortfarande på byfesten under 50-talet en liknande lek ''Gioco della pignatta'' – ''krukleken''. Det gällde för barnen att med förbundna ögon slå sönder krukor med godsaker som hängts upp i ett träd. Leken är känd även från andra romanska områden. I Arizona hade jag tillfälle att se utsökta

Bibliografi

Aarne, A. & Thompson, S., The Types of the Folk-Tale, a Classification and Bibliography. Antti Aarne's Verzeichnis der Märchentypen (FF Communications No. 3). Translated and enlarged by Stith Thompson. (FFC 74) Helsinki 1928.

Alho, O., The Religion of the Slaves. (FFC 92) Helsinki 1976.

Arwidsson, A. I., Svenska Fornsånger 3. 1842.

Ashton, J., Chap-Books of the Eighteenth Century. London 1882.

— Humour, Wit, and Satire of the Seventeenth Century. London 1883.

Asmussen, Jes. P., Ein iranisches Wort, ... eine iranische Märchenformel als Grundlage historischer Folgerungen. (Temenos 3) Helsinki 1968.

Baldass, L., Hieronymus Bosch. Wien 1959.

— Die Zeichnung im Schaffen des Hieronymus Bosch und der Frühholländer. (Die graphischen Künste. N. F. 2) 1937.

Barbazan, Fabliaux et contes des poètes françois des XIe, XIIe, XIIIe, XIVe et XVe siècles, tirés des meilleurs auteurs. Paris 1808.

Bax, D. D., Ontcijfering van Jeroen Bosch. 'S-Gravenhage. 1949.

Berättelser, Twenne högst märkwärdige och sannfärdige. Den andra om Jöns Lundsbracka. Stockholm, Kungl. Ordens-Boktryckerier. 1838.

Benesch, O., Der Wald, der sieht und hört. Zur Erklärung einer Zeichnung von Bosch. (Jahrbuch der preussichen Kunstsammlungen. Beiheft zum 58. Band.) Berlin 1937.

— Hieronymus Bosch and the Thinking of the Late Middle Ages. (Konsthistorisk Tidskrift Årgång XXVI.) Stockholm 1957.

Bobertag, F., Sebastian Brants Narrenschiff. (Deutsche Nationallitteratur, 16. Band) Berlin und Stuttgart u. å.

Boccaccio, Decamerone. 13. Övers. av Emil Giljam. Utg. av Världslitteraturens förlag. Malmö 1928.

Bok, S., Att ljuga. Moraliska val i offentligt och enskilt liv. Stockholm 1979.

Bolte, J., Wie alte Legenden fortleben. (ZdVfV. Vol. 30–32) Berlin 1922.

— Lügenpredigt. (Zeitschrift für deutsches Altertum 36 N.F. 24) Berlin 1892.

— Weitere Predigtparodien. (ZdVfV 19) Berlin 1909.

Bolte, J. & Polivka, G., Anmerkungen zu den Kinder- und Hausmärchen der Brüder Grimm. Neu bearbeitet. Del 2 och 3. Leipzig 1932.

Bosman, A., Hieronymus Bosch. (Barnes & Noble Art Series. No. 610) 1967.

Brant, S., Das Narrenschiff. Basel 1494. Se resp. utgivare: Bobertag, Zarncke och Zeydel (Ship of fools).

Bringéus, N.-A., Bildlore. Studiet av folkliga bildbudskap. 1981.

— Folkliga bildframställningar av de olika samhällsstånden. Varbergs museums årsbok 1978.
— Sömnens och lättjans skamlighet. Rig 1974.
Brockhaus, E., Herrigs Archiv 171 årg. 1937.
Brückner, W., Populäre Druckgraphik Europas. Deutschland. 1969.
Brugsch-Bey, E., Ein neuer satyrischer Papyrus. (ZÄS 35) Leipzig 1897.
Brunner-Traut, E., Altägyptische Tiergeschichte und Fabel. Gestalt und Strahlkraft. (Saeculum 10) München 1959.
— Ägyptische Tiermärchen. (ZÄS 80.) Berlin 1955.
Catlin, G., Die Indianer Nordamerikas. Skizzenbuch. Verlag Lothar Borowsky. Österreich, u. å.
Chailley, J., Jérôme Bosch et ses symboles. Essai de décryptage. (Académie Royale de Belgique. Mémoires de la Classe des Beaux-Arts) Bryssel 1978.
Champfleury, J., Histoire de la Caricature. 2 ed. 1875.
Cioran, E. M., Histoire et Utopie. (Les Essais 96. nrf. Librairie Gallimard) 1960.
Cocchiara, G., Il mondo alla rovescia. Torino 1963.
— Il paese di Cuccagna e altri studi di folklore. (Universale scientifica 196/197. Ed. Boringhieri) Torino 1980.
Combe, J., Hieronymus Bosch. Ein Werk des Edition Pierre Tisne, Paris. Im Verlag F. Bruckman. München 1946.
Dégh, L., The Runaway Grandmother; The Hook; The Boyfriend's Death. (Indiana Folklore 1:1) Bloomington 1968.
Dollmayr, H., Hieronymus Bosch und die Darstellung der vier letzten Dinge in der niederländischen Malerei des XV. und XVI. Jahrhunderts. (Jahrbuch der kunsthistorischen Sammlungen des Allerhöchsten Kaiserhauses 19) Wien 1898.
Döring-Hirsch, E., Tod und Jenseits im Spätmittelalter. (Studien zur Geschichte der Wirtschaft und Geisteskultur. Band 2) Berlin 1927.
Dutch Painting. The Library of Great Painters. Abrams, New York. u. å.
Erk, L., – Böhme, F. M., Der deutsche Liederhort 3. Leipzig 1893–94.
Finnegan, R., Oral Literature in Africa. Oxford 1970.
Fraenger, W., Altdeutsches Bilderbuch. H. Weiditz und S. Brant. (Denkmäler der Volkskunst) Leipzig 1930.
— Hieronymus Bosch: Der Tisch der Weisheit. (Psyche 6) Stuttgart 1951.
Freud, S. and Oppenheim, D. E., Dreams in Folklore. New York 1958.
Gaier, U., Satire. Studien zu Neidhart, Wittenwiler, Brant und zur satirischen Schreibart. Tübingen 1967.
Geisberg, M., Der deutsche Einblatt-Holzschnitt in der ersten Hälfte des 16. Jahrhunderts. 1923–29.
Gittée, A., Scherzhaft gebildete und angewendete Eigennamnen im Niederländischen. (ZdVfV 3) Berlin 1893.
Goedeke, K., Grundriss zur Geschichte der deutschen Dichtung. Aus den Quellen von K. Goedeke. Band 1, Buch 2. Dresden 1862.
Gràves, R., The Greek Myths. Vol. 2. Edinburgh 1955.
Haavio, M., Omöjlighetssymboler i finsk epik. (Saga och sed 1956) Uppsala 1957.

— The Upside-Down World. (Studia Fennica. Revue de linguistique et d'éthnologie finnoise 7) Helsingfors 1957.
Hakluyt, R., The Principal Navigation Voyages Traffiques & Discoveries of the English Nation. In Twelve Volumes. Glasgow 1903–05.
Halpert, H., Tall Tales and other Yarns from Calgary, Alberta. (California Folklore Quarterly 4) 1945.
— The Humorous Grace Cante Fable. (Mid-South Folklore 3:3) 1975.
Handwörterbuch des deutschen Aberglaubens. Berlin-Leipzig 1927 (och f.)
Henningsen, G., The Art of Perpendicular Lying. (Journal of the Folklore Institute, vol 2:2) 1965.
Henze, H., Die Allegorie bei Hans Sachs. Mit besonderer Berücksichtigungen zur graphischen Kunst. (Hermaea 11) Halle 1912.
Hesiodos, Theogoni. Tolkad av E. Hellqvist. Lund 1924.
— Verk och dagar. Övers. av E. Hellqvist. Lund 1923.
Hoffman, D. G., Paul Bunyan, Last of the Frontier Demigods. Philadelphia 1952.
Hollman, W., Eine Deutung des Bildes "Das Steinschneiden" von Hieronymus Bosch. (Psyche 6) Stuttgart 1951.
Honko, L., Geisterglauben in Ingermanland. (FFC 185) Helsinki 1962.
Huizinga, J., Den lekande människan (Homo ludens). Stockholm 1945.
Hutchinson, W. H., The Caeserean Delivery of Paul Bunyan. (Western Folklore 22) 1963.
Janson, H. W., Apes and Ape Lore in the Middle Ages and the Renaissance. (Studies of the Warburg Institute, London. Vol. 20) 1952.
Jarring, G., A Tall Tale from Central Asia. (Scripta minora regiae societatis humaniorum litterarum lundensis 1972–1973:3).
Kittredge, G. L., Note on a lying song. (Journal of American Folklore 34) 1926.
Klein, H. A., Graphic Worlds of Peter Bruegel the Elder. (Dover publications, inc.) New York 1963.
af Klintberg, B., Harens klagan och andra uppsatser om folklig diktning. Stockholm 1978.
— Folksägner i dag. Fataburen 1976.
Kretzenbacher, L., Bilder und Legenden. (Aus Forschung und Kunst. Band 13. Geschichtsverein für Kärnten) Klagenfurt 1971.
— Die Seelenwaage. (Buchreihe des Landesmuseum für Kärnten. 4. Band) Klagenfurt 1958.
Kröhling, W., Die Priamel (Beispielreihung) als Stilmittel in der griechisch-römischen Dichtung. Inauguraldissertation. Greifswald 1935.
Källstad, T., Ignatius Loyola and the Spiritual Exercises.—A Psychological Study. (In Psychological Studies on Religious Man. Th. Källstad ed.) Uppsala 1978.
Lantis, M., The Social Culture of the Nunivak Eskimos. (Transactions of the American Philosophical Society) Philadelphia 1946.
Lee, Ch. I., Oral Interpretation. (North Western University) Boston 1965.
Loomis, C. G., The American Tall Tale and the Miraculous. (California Folklore Quarterly 4) 1945.

— Jonathanisms: American Epigrammatic Hyperbole. (Western Folklore 6) Berkeley 1947.
Marinijssen, R.-H. Hieronymus Bosch/eg. Jerrom van Aeken/. Bruzelles Arcade 1972.
Meertens, P. J., Volkskundige elementen in het werk van Jeroen Bosch. (Volkskunde. Driemandelijks Tijdschrift voor de studie van het volksleven. 54[e] jaargang. Niuwe reeks 12[e] jaargang nr 4) Amsterdam 1953.
Menendez-Pidal, G., Imagen del mundo hacia 1570. Segun noticias del consejo de indias y de los tratadistas españoles. (Consejo de la Hispanidad) Madrid 1944.
Mittler, F., Deutsche Volkslieder. Sammlung von Franz Mittler. Frankfurt a. M. 1855 (1865).
More, Th., Utopia. Om en välordnad stat. (Federationsbibliotek för klassisk utopisk samhällskritik 1) Stockholm 1930.
Müller-Fraureuth, C., Die deutschen Lügendichtungen. Halle 1881.
Mätzner, E., Altenglische Sprachproben, utg. av E. Mätzner. Band 1. Berlin 1867.
Observanda Medica Ferrosan. Vol. 9 1982 (2/82)
Odenius, O., Mundus inversus. Arv 1953.
Ovidius' Metamorfoser 1–2. Förvandlingar. 15 böcker av Publ. Ovidius Naso, i fullständig svensk tolkning av Henri Armini. Malmö 1969.
Poersch, J. L., Evaluçao antropologia (ed. Herder) São Paolo 1972.
Poeschel, J., Das märchen vom schlaraffenlande. (Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache und Literatur von H. Paul und W. Braune. 5. Band) Halle 1878.
Rodin, K., Räven predikar för gässen. En studie av ett ordspråk i senmedeltida ikonografi. (Studia Ethnologica Upsaliensia 11. Acta Universitatis Upsaliensis) Uppsala 1983.
Roete, G., Die Gedichte Reinmars von Zweter, Herausgegeben von G. Roete. Leipzig 1887.
Rooth, A. B., The Alaska Expedition 1966. Myths, Customs and Beliefs among the Athabascan Indians and the Eskimos of Northern Alaska. (Acta Universitatis Lundensis. Sectio I, Theologica, Juridica, Humaniora 14) 1971.
— The Alaska Seminar. Ed. A. B. Rooth. (Acta Universitatis Upsaliensis, Studia Ethnologica Upsaliensia 6) Uppsala 1980.
— Answers to Three Questions of Folklore. (Meddelanden nr 12, Etnol. Inst., Uppsala) 1978.
— Folklig diktning. Lund 1965.
— The Importance of Storytelling. A study based on field work in Northern Alaska. (Acta Universitatis Upsaliensis. Studia Ethnologica Upsaliensia 1) Uppsala 1976.
— Livet i Lergökastan. Ängelholm 1966.
— L. O. En studie av en småbrukarhustrus trosvärld. Uppsala 1981.
— Loki in Scandinavian Mythology. (Acta Reg. Societatis Humaniorum Litterarum Lundensis. LXI) Lund 1961.
— Myths, Aetia or Animal Stories? The relationship of the genres myth, aetia

and animal stories. (Meddelanden nr 5, Etnol. Inst. Uppsala) Uppsala 1975.
— Ordspråk från södra Sverige. Lund 1968.
— Primitive Law. Stencil. Uppsala 1978.
— The Raven and the Carcass. An Investigation of a Motif in the Deluge Myth in Europe, Asia, and North America. (FFC 186) Helsingfors 1962.
Rosmini Serbati, A. Th., Essays on Divine Providence. Translated from the Milan Edition of 1845. Vol 3. London 1897.
Sachs, H., Sämtliche Fabeln und Schwänke von Hans Sachs. Herausgegeben von E. Goetze. (Neudrucke deutscher Literaturwerke des XVI. und XVII. Jahrhunderts) Band 1. Halle 1893; Band 3. Halle 1900.
Saxo Grammaticus, Danmarks Krønike. Övers. av Fr. Winkel Horn. u.o. u.å.
Schenda, R., Philippe le Picard und seine nouvelle fabrique. Eine Studie zur französischen Wunderliteratur des 16. Jahrhunderts. (Zeitschrift für französische Sprache und Literatur 68) 1958.
Shobo, K., Bosch/Brueghel. (Harcourt Brace Jovanovitch Masters of Art Series) New York 1967.
Simrock, K., Deutsche Volksbücher. Band 7. Frankfurt a. M. u. å.
Stewart, S., Nonsense. Aspects of Intertextuality in Folklore and Literature. Baltimore, London 1978.
Strauch, Ph., Der Marner. (Quellen und Forschungen zur Sprach- und Culturgeschichte der germanischen Völker 14) Strassburg 1876.
Taylor, A., Locutions for "Never". (Romance Philology, vol. 2) 1948–49.
— "On Tib's Eve, neither before nor after Christmas". (Studia Germanica tillägnade E. A. Kock) Lund 1934.
— Problems in German Literary History of the Fifteenth and Sixteenth Centuries. (Modern language association of America. General Series 8) Baltimore 1939.
— Zwischen Pfingsten und Strassburg. (Studies in Honor of John Albrecht Walz) Lancaster Pa 1941.
Teleman, U., – Wieselgren, A., Stilistikens ABC. Lund 1972.
Thomas, G. The Tall Tale and Philippe D'Alcripe. (Memorial University of Newfoundland. Publications of the American Folklore Society Bibliographical and Special Series, Vol. 29) St. John's, New Foundland 1977.
Thompson, S., Motif Index of Folk-Literature. 1–6. (Indiana University Studies 19–23) Bloomington 1932–36.
de Tolnay, Ch., Hieronymus Bosch. Baden-Baden 1965.
Trübner, Deutsches Wörterbuch, Begründet von A. Goetze. Band 6. Berlin 1955.
Wallner, A., Eine hampfel grübelnüsse. (Zeitschrift für deutsches Altertum 64. N.F. 52) Berlin 1927.
Weinreich, O., Antiphanes und Münchhausen. Das antike Lügenmärlein von den gefrorenen Worten und sein Fortleben im Abendland. (Akademie der Wissenschaften in Wien. Philosophisch-historische Klasse. Sitzungsberichte, 220. Band) 1942.
Wendeler, C., Bildergedichte des 17. Jahrhunderts, gesammelt von C. W. (ZdVfV 15) Berlin 1905.

Werthem Aymès, C. A. Die Bildersprache des Hieronymus Bosch. Van Goor Sonan. Den Haag 1961.
Winkler, F. Dürer und die Illustrationen zum Narrenschiff. (Forschungen zur deutschen Kunstgeschichte 36) Berlin 1951.
— Die altniederländische Malerei. Berlin 1924.
— Unbeachtete holländische Maler des XV. Jahrhunderts. (Jahrbuch der preussischen Kunstsammlungen 42) Berlin 1923.
Zarncke, F., Das Narrenschiff von Sebastian Brant. 1854.
— Die deutschen Universität im Mittelalter. 1857.
Zeydel, E. H., The Ship of Fools by Sebastian Brant. Columbia Univ. Press. New York 1944.
von Zweter, R., se Roete (utg).
Öberg, J., Himmelrikets nycklar. Kyrklig bot i Luthers teologi 1517–1537. (Acta Universitatis Upsaliensis. Studia Doctrinae Christianae Upsaliensis) 1970.

Opublicerat material

LUF (DAL) 471, s. 260 och 261
6342, 2. 1–2

ULMA 111:237 c
303:319 s. 9
2083:3 s. 4, 6941, s. 28
23399, s. 407 f, s. 70 f, s. 65 f.
26017 s. 407

Wossidlo-Archiv, Rostock. Volkslied, Kasten B II 13, Konvolut ,,schlaraffenland".

Förkortningar

AT	= Aarne-Thompson, The Types of the Folk-Tale.
BP	= Bolte, J., & Polivka, G., Anmerkungen zu den Kinder- und Hausmärchen der Brüder Grimm.
DAL	= Dialektarkivet Lund.
FFC	= FF Communications. Edited for the Folklore Fellows.
IA	= Ikonografiska Arkivet, Uppsala.
LUF	= Lunds Universitets Folklivsarkiv.
TM	= Thompson, Motif Index of Folk-Literature.
ULMA	= Dialekt- och folkminnesarkivet, Uppsala.
ZdVfV	= Zeitschrift des Vereins für Volkskunde (Berlin).
ZÄS	= Zeitschrift für Ägyptische Sprache und Altertumskunde (Berlin).